

Ny udenlandsk Literatur.

Prof. Dr. K. Birnbaum: Wichtige Tagesfragen. Vorträge über Parteistandpunkte und Parteibestrebungen auf dem Gebiete der Wirthschaftspolitik. Berlin, 1880. Verlag von Theodor Hoffmann. (324 S.)

Som bekjendt have de tyske Studenter været meget stærkt berørte af Socialismen. Prof. Birnbaum giver Kathedersocialismen Skyld herfor: Kathedersocialisterne havde, som han udtrykker sig, gjort Socialdemokratiet «salonfähig», «og hvad Professoren billiger, kan Studenten ikke anse for Uret.» «I Aarene 1872—74 var der blandt de Studerende, der overhovedet interesserede sig for offentlige Anliggender, i det Mindste efter de i Leipzig gjorde Erfaringer, næsten kun Tale om Kathedersocialisme, og denne beherskede Gemytterne. Efter 1875 var dens Tilhængere blandt de Studerende saagodtsom forsvundne eller dog forstummede; — derimod var der Liv blandt Socialisterne og Nihilisterne, der vilde tiltræde Arven, indtil Agitatoren Most forsøgte at korrigere den store Historiker Mommsen. Fra da af begyndte Studenterverdenen at tabe Smagen for Socialismen, og Attentaterne afsvaledede dem fuldstændigt.» Men inden dette Punkt blev naat, klagede Mange til Prof. B. over, at de manglede tilstrækkelig Sagkundskab og Indsigt til retteligt at kunne dømme i de sociale Spørgsmaal. For at bøde paa denne Mangel begyndte Prof. B. at holde populære Foredrag over vigtigere økonomiske og sociale Sager, og navnlig bestræbte han sig her for at belyse de forskjellige Partistandpunkter paa

en mindre ensidig Maade end den almindelige. Foredragene drøftedes endvidere paa regelmæssige Diskussionsmøder. «Jeg imødekom,» skriver Leipziger-Professoren, «Tilhørernes levende Ønske om at give dem Lejlighed til at udvexle Anskuelse om det Hørte. De dertil bestemte Aftenmøder have vist mig, hvor almindeligt udbredte vildfarende Anskuelse var, og hvor nyttigt det er nøje at lære at kjende, hvad Andre stræbe efter. I de første Aar led disse Sammenkomster derved, at de socialistisk-sindede Herrer, deriblandt nogle Nihilister fra Schweiz, søgte at dominere Forsamlingen. Paa Grund af bedre Dialektik og større Belæsthed lykkedes det dem ogsaa i Begyndelsen. Men i Længden kunde deres Taktik og Viden ikke holde Stand i Studenterkredse. De fandt jævnbyrdige Modstandere og en overbevisende Imødegaaelse, og det i den Grad, at de lidt efter lidt blev borte af sig selv eller forandrede deres Anskuelse. For Tiden har Socialdemokratiet ikke længere Agenter blandt de Studerende.»

Dette til Foredragenes Historie. Jfr. forøvrigt hermed Noten til Anm.s Afhandling om det nationaløk. og statist. Universitets-Studium (Nat. Tidsskr. XIII, 236—37).

De 24 Foredrag behandle følgende Emner: Først om økonomiske Partistandpunkter: Merkantilister og Fysiokrater, de franske Socialister, de engelske Nationaløkonomer, de tyske indtil 1873, de socialdemokratiske Arbejderforeninger siden 1864, Fagforeningerne, de Klerikale og Arbejderne, Krisen af 1873 og dens Indflydelse paa Partidannelserne, Kathedersocialisterne, Agrarerne, Haandværkerpartierne, de Kristlig-Sociale, de antisocialistiske Arbejderpartier, de politiske Partiers økonomiske Programmer, de Socialkonservative, Bismarcks Nationaløkonomi. Dernæst de økonomiske Hovedopgaver: Stats- eller Privat-ejendom, Fælles- eller Enkeltarbejde, Lønningssystemet, Produktionsforeninger, Stats- eller Selvhjælp, Arbejderret og Fabriklovgivning, Frikonkurrence, Beskyttelse, Beskatningen, Statsproduktion, Statsbaner, den lille Industri, Agerbrugets Fremme.

Naar det bemærkes, at der paa hvert enkelt af de 24 Foredrag kun kan falde lidt over en halv Snes Sider, vil man ikke kunne vente nogen udtømmende Behandling. Naar, for Ex-

empel, de fire politiske Partiers, de Tyskkonservative, de Fri-konservatives, de Nationalliberales og Fremskridtspartiets økonomiske Programmer omtales paa fjorten Sider, vil det aabenbart hverken være muligt at meddele Programmerne *in extenso* eller at belyse dem udtømmende. Alligevel er Bogen et velkomment Bidrag til Literaturen: den er af Interesse for dem, der ville orientere sig i den økonomiske Tidshistorie; den har paa et snævert Rum samlet mange faktiske Oplysninger om de økonomiske Partistandpunkter, og den indeholder baade i sin Kritik af disse Partistandpunkter og i sin Belysning af de økonomiske Opgaver adskillige gode Bemærkninger. Bogen, der ikke er offentliggjort af Hensyn til Fagmændenes snævre Kreds, men af Hensyn til det store Publikum, vil kunne være dette en god Vejleder. Om Forfatterens eget Partistandpunkt bemærkes, at det er det liberale.

John Prince-Smith's Gesammelte Schriften. Berlin, F. A. Herbig. 1877—80. Bd. I—III. (429 + 388 + 398 S.).

John Prince-Smith, født i London 1809, drog omtrent tyve Aar gammel til Tyskland, hvor han tilbragte Resten af sit Liv, og hvor han døde i 1874. Han var altsaa ikke blot Engländer af Fødsel, men ogsaa af Opdragelse. I Forening med Faucher, af fransk Herkomst, blev han dog de tyske «Manchestermands» Fører. Paa de tyske liberale Økonomer har han aabenbart øvet stor Indflydelse, uagtet han hverken som Forfatter eller som Taler har præsteret noget Betydeligt. Den strengt videnskabelige Virksomhed laa aabenbart ikke for ham, og han har mere helligst sig praktiske reformatoriske Opgaver. Man har undertiden stillet ham og Fr. List op som to Modstykker: begge vare hele eller halve Agitatorer, men medens List mere og mere arbejdede sig ind i en Ensidighed, der bragte ham paa Kant med hele Verden, forstod Prince-Smith at tage Hensyn, og har, trods sin Doktrinarisme, i Virkeligheden været den mere praktiske Mand. Men at Lists Bidrag til Videnskaben ere af en langt mere blivende Værdi, synes dog ikke at kunne benegtes.